

DiVA, <http://fhs.diva-portal.org/>

This is an author produced version of a paper published in Vårt Försvar.

Citation for the published paper:

Lars Wedin

“Gemensam säkerhets- och försvarspolitik – en vision”

Vårt Försvar, 2011, Vol. 2, Iss. 11: 28-30pp.

URL: <http://www.aff.a.se/vf.html>

Access to the published version may require subscription. Published with permission from:
Vårt Försvar

Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken – en vision

Inledning

Rubrik i Svenska Dagbladet den 28 mars 2011: ”EU:s försvarsdröm död”! Rubriken kan bli sann, vilket skulle ställa inte minst Sverige i en svår situation. Än värre är att denna död skulle leda till att dagens säkerhetsstruktur rullas upp och att vi får en åternationalisering av säkerheten. I värsta fall upplöses Unionen, vilket skulle få katastrofala konsekvenser för alla européer. Men lyckligtvis visar historien att EU, just när det ser som mörkast ut, reser sig som fågeln Fenix ur askan.

Vi svenskar anser oss vara pragmatiska. Detta är en viktig egenskap för en småstat. Det är i och för sig inte helt sant – frågan om den militära alliansfriheten visar snarare på tankens förstelning. Men att vara pragmatiskt innebär ofta att man saknar en kompass, en vision. Låt oss därför här ägna oss åt en vision om hur det blev när européerna med början hösten 2011 faktiskt tog gemensamt ansvar för sin framtid. Låt oss säga att vi befinner oss någonstans mellan 2020 och 2030.

En ny världsordning

En viktig motor för utvecklingen av GSFP var insikten om att Europa inte längre ingår i USAs prioriteringar. Ekonomiskt och militärt försvagat efter de långa krigen i Asien måste Amerika prioritera och detta innebar kraftsamling till Mellersta Östern och Indiska oceanen samt till Östasien och Stilla havet. En bidragande orsak var också att amerikanerna tröttnat på att européerna, som de såg det, åkte försvarspolitiska fripassagerare med ett allt svåröverkomligare glapp i militär förmåga mellan den gamla och den nya världen.

Ett resultat av denna utveckling var att NATO så att säga blev herrelöst.

Fram emot 2020 började konturerna av en ny världsordning träda fram. Dess centrum är Asien, där 50 % av världens befolkning bor. Indien och Kina är de dominerande makterna. USA är fortfarande en stormakt men inte alls lika dominerande som tidigare. Brasilien har på allvar intagit sin plats på världscenen. Ryssland under Putins långa presidentskap går kräftgång men överlever på sina energitillgångar.

Europa, hem för kanske 6% av världens befolkning, har för länge sedan mist sin position som världssamvete och sättare av dagordningen. Men det är just insikten härom som har drivit på den politiska konsolideringen när väl euro-krisen var avhjälp.

FN – med ett säkerhetsråd sammansatt av segrarna i det nu bortglömda andra världskriget – har fått se sin politiska roll starkt försvagat. I stället har G20 fått en allt större roll. Men dess medlemskrets har naturligtvis fått ändras i konsekvens med de nya ekonomiska och politiska maktförhållandena.

Kriget existerar fortfarande. De nya stormakterna satsar avsevärda resurser på militär förmåga; inte minst är det behovet av trygga försörjningslinjer som driver den militära utvecklingen. Men i klimatförändringarnas spår ökar också de ”nya konflikterna”, som

egentligen innebär en återgång till forntidens stam- och klankrig. Den allt mäktigare organiserade brottsligheten är en viktig aktör. Kaos är en utmärkt jordmån för dess framväxt inte minst genom att den kan förse sig med viktiga råvaror och andra resurser. Men konkurrensen om dessa leder också till krig mellan brottsyndikaten. Dessa krig är gränsöverskridande i ordets verkliga betydelse – inga nationsgränser eller regler gäller här.

Turligt nog fick Europa äntligen några verkliga statsmän, som lyckades få européerna att inse att det gällde att enas eller förvandlas till impotenta åskådare av utvecklingen. Nationalstaten, den Westfaliska ordningens grundpelare, försvann i alla avseenden utom som bärare av kulturell tradition. För liten för stora uppgifter och för stor för de små ersattes Staten i praktiken av en stark Union sammansatt av självstyrande regioner.

I den nya europeiska säkerhetsstrategin prioriteras säkerheten för och skyddet av medborgarna inom Unionen samt de vitala kommunikationslinjerna med omvärlden – till sjöss, i luften, i rymden och i cyberrymden. Några stora markoperationer i fjärran land är det inte längre tal om, däremot gör Unionen vad den kan för att avhjälpa humanitära kriser som uppstår i Kaos och att arbeta för demokrati och mänskliga rättigheter.

Det nya GSFP - visionen

Hur ser är då den nya GSFP strukturerad?

Säkerhetsstrategin gör ingen principiell skillnad mellan extern och intern säkerhet, inte heller mellan militär och civil sådan. I medlemsländerna har säkerhetsdepartement därför inrättats, vilka har övertagit de gamla inrikes- och försvarsdepartementens roll. Det är fortfarande en fundamental skillnad mellan uppgifterna för polis, (i förekommande fall) gendarmeri och försvarsmakter. Men de styrs av en gemensam strategi – de gamla stuprören är borta.

Underrättelsetjänsterna har lagts samman. Detta gäller såväl polisiär som ekonomisk och militär sådan.

Det nya GSFP har utvecklats på basen av det fransk-brittiska samarbetsavtalet från 2010 som stadfästes i och med Libyen-operationen 2011. Avtalet förvandlades till att bli ett *permanent strukturerat samarbete* (EU-fördraget 42.6) dit andra medlemsstater bjöds in. Kriteriet för medlemskap sattes vid en försvarsbudget om 2% av BNP. Med tiden anslöt sig flertalet medlemsstater.

Den politiska beslutsfattningen snabbades upp genom konsekvent utnyttjande av artikel 44, som innebär att Rådet kan anförtro åt villiga stater att på EUs vägnar genomföra operationer.

Ledningsfrågan löstes äntligen genom att EU och NATO gemensamt tog ansvaret för SHAPE (idag högkvarter för *Allied Command Operations*), där de flesta amerikanska officerare hade dragits bort. Samordningen sker genom *Deputy Supreme Allied Commander Europe* (DSACEUR) som strategisk koordinator i enlighet med överenskommelsen från 2002.

Officersutbildningen har delvis gjorts gemensam. Den grundläggande utbildningen innehåller viktiga nationella element som statskunskap och militärhistoria. Den professionella utbildningen bedrivs vid försvarsgrensskolor gemensamma för flera länder; svenska

arméofficerare utbildas t.ex. i Finland, sjöofficerare i Storbritannien och flygofficerare vid den nordeuropeiska flygskolan i Sverige. Den högre officersutbildningen sker vid NATOs gamla försvarshögskola i Rom.

Materielanskaffningen har rationaliserats och konsoliderats. EDA (European Defence Agency) samordnar kravspecifikationer och ser till att upphandling sker enligt normala principer för konkurrens.

Av praktiska skäl har NATOs regionala indelning i stora drag behållits men kraftigt rationaliserats. En maritim strategi har utarbetats som innebär ett nära samarbete mellan de europeiska marinerna och, i förekommande fall, kustbevakningarna. Interoperabla övervakningssystem medför att det marina högkvarteret i Northwood kan dirigera behövliga resurser i samband med olyckor, terroristhot, omfattande smuggling m.m. Marinerna delar solidariskt på den allt mer betungande uppgiften att skydda global sjöfart på utsatta platser. De stöds härvid av de europeiska flygstridskrafterna, som dessutom delar på övervakning och kontroll av det europeiska luftrummet. Flyget har också viktiga internationella uppgifter när det gäller skyddet av luftfarten. Markstridskrafterna har dels nationella och territoriella säkerhetsuppgifter i samverkan med polis och gendarmeri samt är för internationella uppgifter organiserade enligt grundprinciperna för det gamla stridsgruppkonceptet (*Battlegroups*), naturligtvis med stöd av flyg- och sjöstridskrafter.

Ett rymdkommando samordnar medlemsstaternas i syfte att säkerhetsställa kommunikation, spaning och navigering. Rymdkommandot svarar också för det under uppbyggnad varande försvaret mot ballistiska robotar.

Ett cyberkommando svarar för såväl defensiva samt, när så behövs, offensiva insatser i cyberrymden. Det behöver knappast framhållas att Europa omkring 2020-2030 är helt beroende av säkra datakommunikationer.

Avslutning

Grundidén till denna artikel emanerar från höstens valkampanj som präglades av kortsiktighet och snäv nationalism. Artikeln är därför ett försök att höja blicken inom ett vitalt område – säkerheten i Europa.

Det finns naturligtvis massor av tänkbara invändningar mot denna vision: den är ogenomförbar, världen kommer inte alls att se ut så här, den är ofullständig etc. Säkert är det så. Men jag utmanar alla kritiker att då presentera en annan vision, som svarar på frågan: vad vill vi givet en trolig världsutveckling? Om Nostradamus m.fl. har rätt, d.v.s att världen går under 21 december 2012, spelar visionen ingen roll. Men i annat fall kommer de flesta av oss att uppleva 2020. Vi kan vara bra säkra på att världen då inte ser ut som den gör nu.

Lars Wedin

Kommendör

Institut Français d'Analyse Stratégique

